

Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık¹

Av. Mahmut Yılmaz

Özet

Bu makalede Hristiyanlığın doğuşu, yayılması, Hristiyan mezhepleri, Hristiyan hukuku Ve Hristiyan hukukunun diğer hukuk sistemleri ile ilişkisi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hz. Meryem, Hz. İsa, Hristiyanlık, mezhepler, mesih, Roma.

Christianity in the History of Law

Abstract

This article focuses on the birth of Christianity, the spread of Christianity, the relationship between Christian law and other legal systems of Christian law.

Key Words: Hz. Mary; Hz. Jesus; Christianity; sects; Messiah; Rome

HRİSTİYANLIK TARİHİ

1. Mesiha (Beklenen Kurtarıcı)

Yahudiler, Kudüs-ü Şerif'in ilk yıkımından itibaren her zaman kutsal bir kurtarıcının gelip, Hazret-i Davud ve Hazret-i Süleyman Peygamberlerin iktidarlarını avdet ettireceği umuduyla intizar etmişlerdir. İsrailoğullarının kalpleri vaat edilmiş “**Mesiha**”nın sevgisiyle dolup taşarken, beri taraftan da dönemin hükümdarları, iktidarlarını yıkmasından endişe ettikleri “*Beklenen/Va'd Edilen Kurtarıcı*”yı ortadan kaldırmak için pusuda beklemekteydiler.²

Matta İncilinde bu konuda şöyle geçer: “**İsa'nın Kral Hirodes (Herod) devrinde Yahudiye'nin Beytlehem Kenti'nde doğmasından sonra ...Kral Hirodes de bütün Yerusālim (Kudüs) halkı da tedirgin oldu... Rabbin bir meleği Yusuf'a rüyada görünerek, 'Kalk!' dedi, 'Çocukla annesini al, Mısır'a kaç... çünkü Hirodes öldürmek için çocuğu aratacak.**”³

Beklenen kurtarıcı İbrani dilinde “**Maşiah**” olarak adlandırılmaktaydı. Maşiah, İsrailoğullarının kadim padişahlarının mahlası idi. Sonraki zamanlarda ise bu kelime Yahudilerin va'd edilmiş padişahına has olmak üzere kullanıldı.⁴

İbranicede “**mesh edilmiş**” anlamına gelen “Maşiah”, [Aramicede](#) Mşiho; Yunancada Messias, Latince de Messiah, Süryanicede Meşiha, [Arapçada](#) Mesih, Farsçada Mesiha olarak

¹ Bu makale yazarın Yüksek Lisans Tezi'nden üretilmiştir.

² Hüseyin Tefiki, , Büyük Dinleri Tanımak (Aşına-yi bâ Ediyan-i Bozorg), terc. Muhammed Karaduman, el-Mustafa Yayınları, İstanbul, 2013, s. 151-152.

³ Matta 2/1-13.

⁴ Tefiki, s. 151.

kullanılmaktadır⁵. Farsçada “Mesih” kelimesi Hz. İsa’ya has görüldüğü için Yahudilerin vaat edilen kurtarıcısına “Mesiha”⁶ denilmektedir⁷.

2. Hazret-i İsa, Hazret-i Zekeriyya ve Hazret-i Yahya

Hazret-i İsa, Yahudilerin intizarının en şiddetli olduğu zamanda, yaklaşık olarak miladi tarihin başlangıç yıllarında, Roma İmparatorluğu’nun istilası altında bulunan Filistin topraklarında doğmuştur. Matta ve Luka İncil’ine göre⁸ Hazret-i İsa, **Beytu’l Lahim**’de dünyaya gelmiştir. Markos ve Yuhanna’da⁹ ise bu mes’elede **Nasıra**’ya işaret edilmektedir. Hazret-i İsa’nın soyağacından olmak üzere annesi Meryem ve dedesi İmran hakkında Kur’an-ı Kerim’de şöyle zikredilmektedir:

*“İmran’ın kızı Meryem’i de. Ki o, kendi ırzını korumuştur. Böylece biz ona ruhumuzdan üfledik. O da Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını tasdik etti. O, (Rabbine) gönülden bağlı olanlardandı.”*¹⁰

*“Gerçek şu ki Allah, Adem’i, Nuh’u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini alemler üzerine seçti... Onlar birbirlerinden (türeme tek) bir zürriyettir. Allah işitendir, bilendir.”*¹¹

Meryem oğlu Hazret-i İsa, dünyaya henüz gelmemiş iken, İsrailoğullarına tebliğ vazifesini yerine getirmek amacıyla Peygamber olarak **Hazret-i Zekeriyya** gönderilmişti. Kudüs’ün o zamanki idaresi de Romalıların tayin ettiği bir Yahudinin elindeydi ki adı **Herodos** idi. Hazret-i Zekeriyya, yaşı ilerlemiş olmasına rağmen hiç çocuk sahibi olamamıştı. Ve Allah ona **“Yahya”** adında bir evlat müjdelemişti. Hak Teala, Yahya Peygamber’in doğum müjdesini Hz. Zekeriyya’ya haber vermiştir ki Kur’an’da çeşitli ayetlerde bundan bahsedilir:

*“Ey Zekeriyya! Haberin olsun ki biz sana Yahya adlı bir oğul müjdeliyoruz. Daha önce onun adını kimseye vermedik. Zekeriyya, ‘Rabbim! Hanımum kısır ve ben de ihtiyarlığın son noktasına ulaşmış iken, benim nasıl çocuğum olur? (Vahiy meleği) dedi ki: ‘Evet, öyle. (Ancak) Rabbin diyor ki: ‘Bu bana göre kolaydır. Nitekim daha önce, hiçbir şey değil iken seni de yarattım.”*¹²

Yahya doğduğunda Hazret-i İsa henüz dünyaya gelmemişti. Bazı rivayetlere göre Hz. İsa, Hz. Yahya’dan **altı ay** sonra dünyaya gelmiştir. Bazıları da bunun **üç sene** olduğunu ileri sürmüşlerdir.¹³ Hazret-i Yahya, Allah tarafından çok methedilen Peygamberlerdendir. Nitekim Kur’an’da hakkında şöyle buyurulmuştur:

⁵ Tefiki, s. 162.

⁶ Asırlar boyunca pek çok kişi Mesihlik iddiasında bulunmuş, Yahudiler için büyük problemler oluşturmuşlardır. Kimi zaman da günümüze kadar bile devam etmiş yeni fırkalar meydana getirmişlerdir. Tıpkı Türkiye’deki Dönme fırkası gibi. Sabatay Sevi (İzmir, 1626-1676) en meşhur yalancı Mesihalardandır. Yahudi Fundamentalistleri, Mesiha inancına aykırı gördüklerinden Siyonizm devletinin kurulmasına her zaman muhalif olmuş ve bekleyiş geleneğini devam ettirmişlerdir. Bilinmelidir ki; günümüzdeki Siyonist gruplardan “Guşimonim” gibi en radikal gruplarla “Nitvarikarya” gibi Anti-Siyonist gruplar içinde Mesiha’nın zuhur edeceği şevki hala canlıdır. Bak. Tefiki, s. 153-155.

⁷ Tefiki, s. 151.

⁸ Matta 2/1; Luka 2/6-7.

⁹ Markos 1/9; Yuhanna 1/45-46.

¹⁰ Tahrim 66/12;

¹¹ Al-i İmran 3/33-34.

¹² Meryem 19/7-9.

¹³ Taberi, Ebu Cafer Muhammed Bin Cerir’ut, Tarih-i Taberi, terc. M. Faruk Gürtunca, Sağlam Yayınevi, İstanbul, b.t.y. , c. 2, s. 311.

*“Ey Yahya kitaba sınımsız sarıl dedik. Biz ona daha çocuk iken hikmet ve katımızdan kalp yumuşaklığı, ruh temizliği vermiştik.”*¹⁴

İbn-i Abbas'tan rivayetle, Hazret-i Yahya'nın daha çocukken hikmet sahibi biri olduğu, Tarih-i Taberi'de şöyle yazılmaktadır: Yahya dört yaşında iken bir ırmağın kıyısında oynayan küçük çocuklara rastlamıştı. Çocuklar, Hazret-i Yahya'yı oynamaya çağırmışlardı. Yahya da onlara: *“Biz oyun oynamak için yaratılmadık.”* cevabını vermişti.¹⁵

Herod, Kudüs'te 56 yıl melik olarak kalmıştı. Padişahlığının 42'nci yılında İsa Aleyhisselam doğmuştu. O vakit İran'dan bazı yıldız bilimciler, İran padişahı tarafından, beklenen kurtarıcının zuhurunu görmek ümidiyle hediyeler ile birlikte Kudüs'e gönderilmişlerdi. Zira onlar Hazret-i İsa'nın zuhur edeceğini Peygamber Danyal Aleyhisselam'ın kitabından bilmekteydiler. İsa'nın zuhuruna dair malumatı duyan Herod, hükümdarlığının elinden alınacağından korkmuştu ve Hazret-i İsa'yı öldürmeye niyetlenmişti. Bu durumu haber alan Hz. Meryem, Neccarlı Yusuf ile birlikte oğlu İsa'yı alarak Mısır'a gittiler ve orada 12 yıl kaldılar. Hazret-i İsa 30 yaşına basınca Allah tarafından kendisine Peygamberlik görevi verildi ve Hazret-i Meryem ile birlikte Beytu'l-Makdis'e geldiler.¹⁶

Hazret-i Yahya, Hazret-i İsa'nın peygamberliğe seçilmesinden kısa bir süre önce Ben-i İsrail içerisinde Peygamber olarak Yahudiye topraklarında kıyam edip halka nasihat etmeye başlamıştı¹⁷. Hz. Yahya, Celile eyaletinin zalim padişahı Vali Herod'un oğlu **Hirodes Antipa**'ya karşı çıkmaya başlamış ve akabinde zindana atılmıştı.¹⁸

Hz. Yahya'nın zindana atıldığını öğrenen İsa Aleyhisselam, Celile eyaletindeki **Nasıra** şehrini terk edip, **Kfar Nahum** şehrine gitmiş ve İncil'in de yazdığına göre yaklaşık 30 yaşlarında risalet görevine başlamıştır.¹⁹

Hazret-i İsa, Hak Teala tarafından Beytu'l-Makdis'e İsrailoğullarına Peygamber olarak gönderilince, Beytu'l-Makdis mescidinde oturdu ve halkı yeni dine davet etti.²⁰

İsrailoğulları Hz. İsa'ya:

“Peygamber olduğuna bir nişan ver, bir mucize göster görelim!” dediler.

Hazret-i İsa:

*“Şüphesiz ben size Rabbinizden bir mucize getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey yapar, ona üflerim. O da Allah'ın izniyle hemen kuş oluverir. Körü ve alacalıyı iyileştiririm ve Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer mü'minler iseniz bunda sizin için elbette bir ibret vardır.”*²¹

Peygamber İsa, çamura üfledi ve çamur kuş oldu, uçtu. Fakat İsrailoğullarından şüphe giderilmedi. Hazret-i İsa'dan bu kez bir ölüyü diriltmesini istediler. Bu iş için de soyundan türedikleri Hz. Nuh Aleyhisselam'ın oğlu **Sam**'ı işaret ettiler.

İsa'ya dediler ki: *“Bu vadinin içinde Sam'ın kabri vardır! O, hem de bizim atamızdır. Onu dirilt görelim!”* Sam'ın kabri, Beytu'l-Makdis dağlarının arasında bir vadide bulunmaktaydı.²²

Vadiye vardılar ve Hz. İsa Sam'ın kabri başında seslendi:

¹⁴ Meryem 19/12.

¹⁵ Taberi Tarihi, c. 2, s. 309.

¹⁶ Taberi Tarihi, c. 2, s. 323-327.

¹⁷ Tefviki, s. 164.

¹⁸ Matta; 14/1-12, Markos; 6/14-29; Luka 9/7-9.

¹⁹ Tefviki, s. 165; Luka 3:23.

²⁰ Taberi Tarihi, c. 2, s. 330.

²¹ Al-i İmran 3/49.

²² Tarih-i Taberi, c. 2, s. 331-332.

“**Ya Sam bin Nuh! Allah’ın izniyle yerinden kalk, gel!**” dedi. Yer ikiye ayrıldı, Sam topraktan çıktı, geldi ve vadideki iki tepe arasında oturdu. Sakalı ağarmış idi.

Hazret-i İsa, ona: “**Sen kimsin?**” diye sordu.

O da: “**Ben Nuh’un oğlu Sam’ım!**” dedi.

Hazret-i İsa: **Ya ben kimim?** dedi.

Sam: “**Sen Hak Teala’nın Peygamberi İsa’sın!**” diye cevapladı.

Hazret-i İsa: “**Sen öldüğün zaman sakal ağarması yoktu. Senin sakalın neden ağardı?**” diye sordu.

Sam da: “**Benim de sakalım kara idi. Sen beni çağırınca İsrail’in borusu çalınıyor, Kıyamet geldi sandım ve kıyametin heybetinden sakalım bir anda ağardı!**” dedi.

Hazret-i İsa Sam’a:

“**Ey Sam! Eğer istersen, Hak Teala’dan dileyeyim ki sana daha nice ömür versin. Dünyada yaşayasın.**” dedi.

Sam da: “**Ey Allah’ın Nebisi! İşin encamı (sonu), yine ölümdür. Önceki ölümün acısı dimağımdadır. Bu acı hala eksilmiyor. Bir kez daha ölüm acısı çekmek istemem. Dileğim şu ki dua et, yine toprak içinde olayım**” dedi.

İsa Aleyhisselam dua etti ve *Sam* yere düştü. Toprak açıldı ve Sam’ı içine aldı. Fakat Yahudiler, bunca ayet ve mucizelerine rağmen yine de Hz. İsa’ya inanmadılar ve şöyle dediler:

“**Muhakkak ki sen bir sihirbaz ya da bir casussun. Peygamber değilsin. Bize gösterdiğin şeylerin hepsi büyüdür ve [sana] inanmayız!**”²³

3. İncil

İmran Peygamberin kızı Meryem oğlu İsa, bu şartlarda her peygamberde olduğu üzere bir uyarıcı olarak gönderilmiş, kendisine İbranî dilinde yazılmış “**İncil**” nazil olmuştur. Hristiyan din adamları tarafından tahrifata uğramış olan İncil, günümüzde kilise tarafından kabul edilen *Matta, Markos, Luka* ve *Yuhanna* olmak üzere dört kitaptan müteşekkildir. Bir de “*Barnabas İncili*”²⁴ vardır ki o, kilise tarafından kabul görmemiş ve asırlarca Hristiyanlardan gizlenmiştir.

İncil, Arapçada “**müjde**” manasına karşılık gelmektedir. İncil, Hazret-i İsa ’ya parça parça değil, tek bir seferde nazil olmuştur. Hazret-i İsa ’ya bu sebeple “**Kelimetullah** (Allah’ın kelimesi) denilmektedir.”²⁵

²³ Tarih-i Taberi, c. 2, s. 332.

²⁴ Katolik Kilisesi’nin meşru saydığı dört İncil’den aslında daha mu’teber kaynak, 16. asırda Latince nüshası Papa Sixtus’un kütüphanesinde bulunan ve Kilise tarafından asırlarca herkesten saklanan “Barnabas İncili”dir. 18. yüzyılın başlarında bu nüsha John Toland adında bir kişinin eline geçmiş, sonra da çeşitli ellerden geçerek 1738 yılında Viyana İmparatorluk Kütüphanesi’ne ulaşmıştır. 1907’de Oxford-Clarendon Matbaası tarafından da İngilizce olarak neşredilmiştir. Kilise çevrelerinde, bu kitabın yayılmasının Hristiyan dinini sarsacağı kuşkusuna yol açmış ve bu nüsha esrarengiz bir şekilde imha edilmiştir. Mevdudi, Barnabas İncili’nde Hz. İsa’nın hayatının, bir nebinin hayatı ve ilkeleriyle tıpatıp örtüştüğünü, kendisin bir nebi olarak karşımıza çıktığını ve bütün peygamberler ile onların kitaplarını tasdik ettiğini ifade etmektedir. Bak. Mevdudi, s. 1895-1897.

²⁵ Ekinci, Ekrem Buğra, İşlam Hukuku ve Önceki şeriatler, Arı Sanat Yayınları, İstanbul, 2003, s. 64.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

Filistin 'de bu dönemde, Romalıların baskıları ve Yahudilerin Hazret-i İsa 'yı kabul etmeyip ona düşmanlık beslemeleri, ilk Hristiyanların yıllarca gizlenmelerine yol açmıştı. Hakiki İncil ile Hazret-i İsa 'nın öğretileri bu ahvalden ötürü unutulmaya yüz tuttu. Yahudiler; Hazret-i İsa 'yı, Hazret-i Musa 'nın şeriatını tağyir etmekle suçladılar ve ona düşmanlık beslediler. Yahudilerin, İsa 'ya düşmanlık beslemelerinin sebebi, zuhurunu bekledikleri kurtarıcı Peygamber Mesih'in, Hazret-i Davud'un soyundan geleceğine olan inançları idi. Bundan mütevellid, babasız doğan İsa 'yı, Peygamberlik makamına

layık görmüyorlardı²⁶:

*“Meryem oğlu (İsa) bir örnek olarak verilince, senin kavmin hemen ondan (keyifle söz edip) kahkahalarla gülüyorlar.”*²⁷

Nitekim Hazret-i İsa 'nın 12 havarisinden biri olan *Yahuda İskaryot*, Hazret-i İsa 'ya ihanet etti ve onu öldürmek isteyen Yahudi kâhinlere yerini ihbar etti. İdam etme salahiyetleri bulunmayan Yahudi kahinler de Hazret-i İsa 'yı Roma hükümdarı *Pilatus*'a teslim ettiler. İncil'de geçtiğine göre, hükümdar *Pilatus*, Hazret-i İsa 'yı cezalandırmak istemiyordu. Buna mukabil Yahudiler ısrarla onun idam edilmesini, aksi halde ayaklanacaklarını söylüyorlardı.²⁸

İncil *Matta*'da şöyle geçer:

“Pilatus: ‘Öyleyse Mesih denilen İsa'yı ne yapayım?’ dedi. Hep bir ağızdan: ‘Çarmıha gerilsin!’ dediler. Pilatus: ‘O ne kötülük yaptı ki?’ diye sordu. Onlar: ‘Çarmıha gerilsin!’ diye bağrışıp durdular. Pilatus, şöyle dedi: ‘Bu adamın kanından ben sorumlu değilim. Bu işe siz bakın!’ Bütün halk şu karşılığı verdi: “Onun kanının sorumluluğu bizim ve çocuklarımızın üzerinde olsun!”²⁹

Hristiyan itikadına göre, Hazret-i İsa Aleyhisselam çarmıha gerildi, çarmıh üzerinde öldü, defnedildi ve üç gün sonra da mezardan kalktı. 40 gün boyunca zaman zaman havarilerine görüldü ve daha sonra da gökyüzüne yükseldi. Hristiyan öğretilerinde mezkûr olayların miladi 33 yılında vuku bulduğu kabul edilmektedir. Hristiyanların inancında Hazret-i İsa, şehit olarak görülmeyip, kendi halkının günahlarının kurbanı olmuştur. Bu inanış, Hristiyanlığın temellerindendir ve din tebliğinde üzerinde ehemmiyetle durulan bir mevzudur.³⁰

İslam inancında ise işin hakikatinin böyle olmadığı Kur'an-ı Kerim'in apaçık sözleriyle şöyle beyan edilmektedir:

*“Bir de inkarlarından ve Meryem'e büyük bir iftira atmalarından ve ‘Biz Allah'ın peygamberi Meryemoğlu İsa Mesih'i öldürdük’ demelerinden dolayı kalplerini mühürledik. Oysa onu öldürmediler ve asmadılar. Fakat onlara öyle gibi gösterildi. Onun hakkında anlaşmazlığa düşenler, bu konuda kat'i bir şüphe içindedirler. O hususta hiçbir bilgileri yoktur. Sadece zanna uyuyorlar...”*³¹

*“Fakat Allah onu kendisine yükseltmiştir. Allah üstün ve güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir.”*³²

*“Kitab ehlinden hiç kimse yoktur ki ölümünden önce, ona (İsa'ya) iman edecek olmasın. Kıyamet günü O (İsa), onların aleyhine şahit olacaktır.”*³³

²⁶ İkinci, s. 68-69.

²⁷ Zuhruf 43/57.

²⁸ Tevfiki, s. 167.

²⁹ *Matta* 27/22-25.

³⁰ Tevfiki, s. 167-168.

³¹ Nisa 4/156-157.

³² Nisa 4/158.

³³ Nisa 4/159.

Ayetlerin tahlil ve tahkikinde görüldüğü üzere, sadece şüpheye müstenid Hristiyan inancının aksine Hazret-i İsa Aleyhisselam, çarmıha gerilmemiş ve asılmamıştır. Dilediği her şeyi yapmaya kadir olan Allah, Hazret-i İsa Mesih'i çarmıha gerilmekten kurtarmış ve onu katına yükseltmiştir. Ahir zamanda da dünyada adaleti kat'i manada tesis etmek üzere onu yeryüzüne geri gönderecektir.

“... onu öldürmediler ve asmadılar. Fakat onlara öyle gibi gösterildi.” ifadesinden Hazret-i İsa Aleyhisselam yerine başka birinin çarmıha gerildiği anlaşılmaktadır. İslam inancına göre bu kişi, Hazret-i İsa'ya ihanet eden ve Hazret-i İsa zannedilerek asılmış olan **Yahuda İskaryot**'tur.

Anlaşıyor ki Hristiyan ve Yahudilerin tamamı, Hazret-i İsa'ya en nihaye iman edecekler ve nihayet Hz. İsa Aleyhisselam da her nefis gibi ölümü tadacaktır, bu aşikârdır. Hazret-i İsa'nın inişi muhtemelen, ahir zamanda kurulacak olan İlahi Hükümet ve Medeniyet'e karşı en büyük gücü teşkil edecek olan Hristiyanların önlenmesi ve hakimiyet altına alınmaları içindir³⁴. Kur'an-ı Kerim'in beyanları son derece açık ifadeler olup onların başka türlü te'vil edilmesi mümkün değildir.

İslam kaynaklarının³⁵ da ittifak ettiği üzere, **Hazret-i İsa Mesih**, ahir zamanda yeryüzüne inecek ve Peygamber Efendimiz (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) tarafından müjdelenmiş olan **Hazret-i Mehdi Aleyhisselam** ile beraber, Müslümanları zulümden kurtarıp İslam memleketlerini birleştirecek ve yeryüzündeki fitneleri ortadan kaldırarak, tüm dünyaya barış, adalet, huzur ve refah getireceklerdir.

Mehdi Aleyhisselam hakkında varid olan bazı hadisler ise şöyledir:³⁶

Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) buyuruyor ki: **“Zamandan sadece bir gün kalsa bile Allah (c.c.) mutlaka Ehlibeyt'inden bir adamı gönderecek ve yeryüzünü zulmün kapladığı gibi adaletle dolduracaktır.”** (Ebu Davud).

Ümmü Seleme, Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) Efendimizden şöyle rivayet etmiştir: **“Mehdi Ehlibeyt'inden Fatıma'nın evladındandır.”** (Ebu Davud; İbn-i Mace).

Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) Efendimizden şöyle rivayet edilmiştir: **“Ehlibeyt'inden ismi benim ismime benzer bir adam Araplara hâkim olmadıkça Kıyamet kopmaz.”** (Tirmizi).

Malik b. Enes'ten nakille Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) Efendimiz, şöyle buyurmuştur: **“Biz Abdulmuttalib oğulları ehli cennetin büyükleriyiz. Ben, Hamza, Ali, Ca'fer, Hasan, Hüseyin ve Mehdi.”** (İbn-i Mace).

Hazret-i Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) rivayeti şöyledir: **“Onu gördüğünüzde, buz üzerinde sürünerek de olsa, gidip ona biat edin. Çünkü o, Allah'ın halifesi olan Mehdi'dir.”**³⁷

³⁴ Ali Kurani, Zuhur Asrı, terc. Saliha Kâmil ve diğerleri, Kevser Yayınları, İstanbul, 2016, s. 357.

³⁵ Kutub-i Sitte; Risale-i Nur Külliyyatı; El-Kafi; Tezkiretu'l-Kurtubi; El-Kavlu'l Muhatasar Fi Alamet-İl Mehdiyy-İl Muntazar (İbn-i Hacer-Mekki); El-Musannef (El-Yemeni); Camiu'l Usul Min e-Hadis' Sir Resul (İbn-i Esir el-Ceziri); Tezkiret-u Havassi'l Ümme (Dimeşki); Mişkату'l-Mesabih (Hatib-İ Tebrizi); Haridatü'l-Acaib ve Feridatü'l-Garaib (Eş-Şafii İbn-i Verdi); El-Menaru'l-Munif Fi's-Sahih -ve'z-Zaif (İbn-i Kayyim El-Cevzi); Kitabu'n Nihaye- el Fi Ten Ve'l Melahim (İbn-i Kesir); Şerhu'l-Mekasid (Taftazani); el-Orfu'l-Verdi Fi Ahbari'l-Mehdi (Suyuti Eş-Şafii); Kenzu'l-Ummal ve Telhisu'l-Beyan Ve'l-Burhan Fi Alamati'l-Mehdi (Hindi); İbrazu'l-Vehm Meknun Min Kelam-ı İbn-İ Haldun (El-Mağribi).

³⁶ Halil Güneç, Günümüz Meselelerine Fetvalar, c. 1, İstanbul 2009, s. 70-71.

³⁷ İbn-i Mace, Fitnen 4084.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

Abdullah b. Haris b. Cazî Zabidî'den rivayetle Allah Resulü (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) şöyle buyurdu: “**Doğu ’dan bir grup insan çıkacak ve Mehdi için ortamı hazırlayacaklardır.**”³⁸

4. Hz. Meryem, Havariler ve Hz. Yahya'nın Şehit Edilmesi

İnsanlık tarihi boyunca tevhid yolunda ve İlahi hedefler uğruna nice fedakârlıklarda bulunan ve insanlığın karanlık tarihinde yıldız gibi parlayan kadınlar vardır ki bunlardan dördü cennet kadınlarının en üstünleri olarak yad edilmektedir. Yeryüzünün en seçkin kılınmış bu dört kadından biri de Hz. İsa'nın annesi Hazret-i Meryem'dir. Diğerleri Peygamber Efendimiz'in kızı Hz. Fatima ile hanımı Hz. Hatice ve Hz. Musa'yı büyüten Hz. Asiye'dir ki bunların da en üstünü Hz. Fatima'dır.

Hazret-i Meryem, her gece darağacına karşı oturur, sabaha kadar ağlardı. Zira asılı halde bulunan kişiyi oğlu Hazret-i İsa sanırdı. Meryem'in yanında bir kadın daha vardı ki o da sabaha dek, Meryem'le birlikte ağlaşırdı. Kadın eskiden deli idi ve İsa Aleyhisselam onun için Allah'a dua etmişti. O da iyileşivermişti. Derken sekizinci gün İsa Aleyhisselam, her şeyi yapmaya Kadir olan Rabbi tarafından gökten indirilmiş ve annesi Meryem'in yanına varmıştı. Hazret-i Meryem, İsa'yı görünce asılan kişinin oğlu olmadığını anladı, sevindi, gönlü sevinçle doldu.³⁹

Hazret-i İsa daha sonra Hz. Yahya ile havarilerini yanına çağırdı ve onlara vasiyetini bildirdi. Havariyyundan bazıları hak yola devam etmemişlerdi ki geriye yedi kişi kalmıştı. İsa Aleyhisselam, havarilerinden *Batris* ve *Yunus*'u Anadolu ve Yunan'a; *Sersayi*'yi, Babil ve Irak'a; *Kaylos*'u, Frenk illerine; *Belya*'yı, Hicaz'a “*tebliğ*” için göndermişti. *Yakub*'u ise Beytu'l-Makdis'te Hazret-i Yahya ile birlikte görevlendirdi ki Hz. Yahya'yı da kendi yerine halife bırakmıştı. Havarilerden yedincisinin adı *Yahşi* idi ve onu da “**Mağara Ehli (Ashâbu'l-Kehf)**”⁴⁰ denilen sahabelerin bulunduğu Tarsus'a göndermişti.⁴¹

En nihaye Hazret-i İsa, annesi Meryem'le vedalaştı ve tekrar göğe yükseltildi. İsa'nın göğe yükseltildiği bu gece Hristiyanlar için de çok kutsal kabul edilmektedir. Derken, Hazret-i Meryem de çok yaşamadı, vefat etti. İsa Aleyhisselam göğe çıkınca, havarileri İsa'nın dinini yaymak üzere kıyımlarını aşikâr ettiler ve kendilerine vasiyet olunan bölgelere varıp halkı dinlerine davet ettiler.⁴²

Hz. Yahya ve Yakub'un tebliğ yeri olan Kudüs'ün Meliki *Hirodes Antipa* da İsa'nın dinine girmişti ve Hz. Yahya'ya hürmet göstermekteydi. Hirodes, her ne iş yapsa mutlaka Yahya'ya danışırdı. Bir gün Hirodes, kız kardeşinin kızı (bir rivayete göre de üvey kızı) olan **Salome** adındaki kadınla evlenmek istemişti ve bunun için Hazret-i Yahya'ya danışmıştı.

Hazret-i Yahya da Hirodes'e: “**Olmaz, o kız sana haramdır!**” demişti.

Bunun üzerine Yahya'ya kin tutan *Salome*, her gün bir dileğini yerine getiren Hirodes'ten her defasında “Yahya'nın başını isterim” diyordu. Yahya'yı seven Hirodes de her seferinde bu isteği reddederdi ki bir seferinde sarhoştı ve Salome'nin bu isteğini kabul ederek Hazret-i

³⁸ İbn-i Mace, Sünen 4078.

³⁹ Taberi Tarihi, c. 2, s. 344-345.

⁴⁰ Ashabu'l-Kehf vakasının, yaklaşık olarak miladi 3. asır sonlarında gerçekleştiği ileri sürülse de Taberi, olayın İsa'dan önce vuku bulunduğunu açıklamaktadır. Bak. Taberi Tarihi, c. 2, s. 384; ayrıca bak. Kehf Suresi.

⁴¹ Taberi Tarihi, c. 2, s. 345-346.

⁴² Taberi Tarihi, c. 2, s. 346-349.

Yahya'nın başını kestirdi. Yahya'nın başı, altın bir tepsi iinde⁴³ Hirodes'in önüne getirildi. Bir mucize olarak Yahya Peygamber'in başı Rabbi tarafından dile geldi ve şöyle dedi:

“Ey Hirodes! Bu kızı yaklaşma. Bu kız sana haramdır.”

Hirodes, bu işten çok korktu ve pişman oldu. Salome'yi de yanından kovdu.⁴⁴

Hız. İsa'nın göge yükseltilmesinden sonra İlahi din, Hazret-i İsa'nın, kıyamının başlangıcında davetini yaymak üzere seçtiği havarileri⁴⁵ ile devam etmiřtir⁴⁶.

İncil'de Havari, Resul olarak geçer.⁴⁷ Hristiyanlıkta, Hazret-i İsa'nın kıyamet gününde **“Celal Kürsüsü”**ne oturacağına ve 12 kavim olan İsrailoğullarını yargılamak için de 12 havariyi seçtiğine inanılmaktadır⁴⁸.

Hazret-i İsa'nın 12 elçisinin isimleri İncil'de⁴⁹ şöyle geçmektedir:

1. Petrus/Simun (En büyük resul, Simun'dur. Hazret-i İsa onu *“Kaya”* anlamına gelen **“Petrus”** olarak adlandırmış ve Hristiyan toplumuna nder olarak kendi yerine bırakmıştı.)⁵⁰;

2. Petrus'un kardeşi Andrey;

3. Zebedi'nin oğlu Yakup;

4. Zebedi'nin oğlu Yuhanna;

5. Filipus;

6. Bartalmay;

7. Tomas;

8. Matta;

9. Alfay oğlu Yakup;

10. Taday;

11. Yurtsever Simun;

12. Hazret-i İsa'ya ihanet eden Yahuda İskariyot.

Havarilerin tebliğ çalışmalarıyla putperestlerin Hristiyan olmaları, Roma İmparatorluğu topraklarında yaygınlaştı ve Hristiyanlığı kabul edenler, Hristiyan kiliselerinde çoğunluğu oluşturdular. İsa'nın dinini kabul edenler, İmparatorluk sınırına dahil bulunan Suriye'de, Mısır'da, Anadolu'da, Yunanistan'da ve İtalya'da hızla çoğalmaya başladılar. Diğer taraftan Petrus, nce Kudüs'te (Urşelim) sonra Antakya'da ve sonunda da Roma'da resuller topluluğunun önderi olarak kabul edildi.⁵¹

⁴³ Kurani, s. 100.

⁴⁴ Taberi Tarihi, c. 2, s. 349-350.

⁴⁵ Saf 61/14; Matta 4/18-20; Markos 1/16-18.

⁴⁶ Tefiki, s. 168.

⁴⁷ Luka 6/13.

⁴⁸ Matta 19/28.

⁴⁹ Matta 10/2-4.

⁵⁰ Tefiki, s. 169.

⁵¹ Tefiki, s. 176.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

Aziz Petrus, Hristiyanlığı tebliğ etmek için İtalya'nın başkenti Roma'ya gitmiş ve orada **İmparator Neron** tarafından şehit edilmiştir. Petrus'un mezarı Roma'nın Vatikan tepesinde ve bu sebeple de Vatikan, eskiden beri Katolik dünyasının yönetim merkezi olmuştur⁵².

5. Pavlus ve İncil'in Tahrifi

İsa Peygambere nazil olan "*Mukaddes İncil*", Hz. İsa'dan kısa bir müddet sonra tahrif edilmiş, âdeta İsa Aleyhisselam'ın hayatını anlatan bir tarih kitabına dönüştürülmüştür⁵³. İncil, bazı hususlar haricinde Tevrat'ın şeriatını neshetmemiş⁵⁴ olsa da Hristiyanlar, *Tevhid ilkesini* (Allah'ın birliği ilkesini), *Teslis inancı* ile değiştirmişlerdir. "**Pavlus**" un direktifleri doğrultusunda Hz. İsa'nın dinini, Hz. Musa'nın dininden ayrı, müstakil bir din hâline getirmişlerdir. İsa'nın kendini feda ettiği efsanesi uydurularak dinî hükümler ortadan kaldırılmıştır. Böylece Hristiyanlar, te'viller (yorumlar) ile Tevhid 'den ve tevhid esaslı şeriattan ictinab etmişler ve Allah'ın hak dininden çıkmışlardır.⁵⁵

Pavlus, Hazret-i İsa'nın kendi yerine halife seçtiği havarisi *Aziz Petrus*'tan daha etkin bir rol oynayarak ön plana çıkan ve İncil'in tahrif edilmesinde ve yayılmasında çok büyük rolü olan; günümüz Hristiyanlığının mimarı sayılan, [Pavlik Kiliseleri](#)⁵⁶'nin de kurucusu bir din adamıdır. Bu şahsın önceki adı *Şaul* idi ve Hristiyanlığı kabul ettikten sonra adını **Pavlus** olarak değiştirmiştir.⁵⁷

Evveliyatında azılı bir Hristiyan düşmanı iken, İsa'nın havarilerinden olmadığı halde, daha sonra ateşli bir Hristiyan davetçisi kesilen Pavlus, Yahudi Ferisiler içinde eğitilmiş, Helenistik teoriler hakkında da derin kültüre sahip bir din adamı idi.⁵⁸

Helenistik kültürün etkisinde yetişen Pavlus'un Hristiyan cemaati de onun dinamizmi sayesinde toplumda büyük kabul görmüştü. Pavlus, çok sayıda yaptığı seyahatler ve yazdığı mektuplarla misyonerlik görevini kâfi surette ifa etmiş ve Hristiyanlığın şekillenmesinde çok dinamik rol oynamıştır. Buna mukabil, Hristiyanlığın safiyetini bozan da yine Pavlus'un kendisi olmuştur.⁵⁹

Aslen Yahudi bir haham olan Pavlus, miladi iki yılında Tarsus'ta doğmuştur. Petrus ve Barnabas'ın arkadaşı olan ve daha sonra da onlarla arası açılan Pavlus, M.S. 67 senesinde Roma imparatoru Neron tarafından idam edilmiştir⁶⁰.

⁵² Tefiki, s. 170.

⁵³ İhsan Süreyya Sırma, İslamiyet ve Hristiyanlık (Muhammed Hamidullah), İstanbul 2013, (önsözden); İncil' in bir defada Hazret-i İsa'nın kalbine indirildiği kabul görmektedir. Esasında 300 civarında kitaptan teşekkül olan İncil'in, Miladi 4. Asırda İznik' te yapılan gizli bir toplantıda -Matta, Markos, Luka ve Yuhanna dışında- imha edildiği ileri sürülmektedir. Bak. Ekinci, s. 64-65; M.S. 4. yüzyılın başlarında Nicaea'da toplanan Papalık Konseyi, Aziz Pavlus'un fikirlerini Hristiyanlığın esasları olarak kabul etmiş, daha sonra da Roma İmparatorluğu da Hristiyanlığı resmi din olarak benimsemiştir. Bak. Mevdudi, s. 1899.

⁵⁴ Tabatabai, c. 6, s. 57.

⁵⁵ Tabatabai, c. 5, s. 585.

⁵⁶ İlk yedisi Anadolu'da kurulan Teslis Kiliseleri'dir.

⁵⁷ Tefiki, s. 170.

⁵⁸ Mehmet Akif Aydın, "Batı ve Doğu Hristiyanlığına Tarihi Bir Bakış", AÜİFD, Ankara, 1985, c. 27, s. 124.

⁵⁹ Aydın, s. 124-125.

⁶⁰ Ekinci, s. 75-77.

Pavlus, Hristiyanların kabul etmediği *Barnabas İncili*'nin başında ve sonunda şiddetle eleřtirilmektedir⁶¹. Kitab-ı Mukaddes'in Yeni Ahit'inde “*Pavlus'un Mektupları*” ismiyle yer alan ve 13 mektuptan teşekkül bulunan bۆlüm, bizzat Pavlus tarafından Yunanca kaleme alınmıştır.

6. Orta Çağ 'da Kilise ve Papalık

Hristiyanların yaklaşık 300 yıl süren eziyet ve cefalarından sonra dinlerinin temeli bu ilk 300 yılda atıldı ve çeşitli kavimlerin bu dine teveccühünde büyük sonuçlar elde edildi. Yanı sıra Roma İmparatorluğu'ndaki Hristiyanların nüfusu da ciddi manada artış gösterdi ve Hristiyanlık Roma İmparatorluğu'nun her yerinde yaygınlaşmaya başladı. Nihayet 4. asrın ilk yarısında Hristiyanlık, **Konstantin** (ö. 337) döneminde Roma İmparatorluğu'nun resmi dini olarak kabul edildi (M.S. 313). Bununla birlikte **Roma, Kudüs, İskenderiye** ve **Antakya** gibi bazı merkezler, özel bir önem ve güç kazandılar. En nihaye Hristiyanlar, Roma İmparatorluğu'nun eziyeti altında olan bir toplum olmaktan çıkacak ve devlet çapında bir kiliseye dönüşecektir⁶². Ayrıca *Konstantin* tarafından Roma İmparatorluğu'nun yeni başkenti olarak kurulan **Konstantinopolis** (İstanbul) de önemli merkezler arasına girecek ve 1054 yılında Hristiyan dünyasının bölünmesiyle zuhur edecek olan Ortodoksluğun ana merkezi olacaktır.

İlave etmek lazım gelirse “**Konstantinopolis**” fethedildiği zaman ismi “**İslâmbol**” olarak değiştirilmişti. İslâmbol 'un “**İstanbul**” ismine tahavvülü de daha sonraki bir zaman diliminde vuku bulmuştur.⁶³

Diğer taraftan, Hristiyan dünyasındaki ilk ayrılık da bu yıllarda, 4. yüzyılın başlarında, baş göstermişti. “**Aryus**” adındaki bir piskopos Hazret-i İsa'nın ilahlığı inancına karşı gelerek ayaklanma çıkarmıştı. Bunun üzerine miladi 325 yılında ilk Hristiyan hükümdar Konstantin'in girişimiyle İznik'te yaklaşık 300 piskoposun katılımıyla bir konsey teşkil edildi. Konseyde çok önemli kararlar alındı. İsa'nın ilahlığı kabul edilmiş ve *Aryus* da “**aforoş**” edilmişti. Hristiyanlıkta ilk bölünme de bu şekilde tezahür etmiştir.⁶⁴

Miladi 395 tarihi, Hristiyanlık tarihi açasından bir dönüm noktası teşkil edecektir. Zira, miladi 375 yılında vuku bulan meşhur “**Kavimler Göçü**”nün yarattığı büyük karmaşa, Roma İmparatorluğu'nu derinden etkileyecek ve miladi 395 senesinde imparatorluğu “Doğu” ve “Batı” olmak üzere iki parçaya bölecektir. Bu ayrılık aynı zamanda, merkezi Doğu Roma İmparatorluğu olan “**Konstantinopolis Kilisesi**” ile merkezi Batı Roma İmparatorluğu olan “**Roma Kilisesi**” arasında asırlarca cereyan edecek güçlü ve sürekli bir rekabete yol açacaktır. Muahharan, Batı Roma İmparatorluğu, 476 yılındaki *Germen* saldırıları sonucu yıkılırken, 1453 tarihinde Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethiyle de Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu yıkılacaktır.

Roma Kilisesi, kendini Hristiyan dünyasının önderi olarak görüyor ve tüm kiliselerin Roma piskoposunun (Papanın) gözetimi altında hareket etmesini savunuyordu. *Konstantinopolis Kilisesi* ise tek merkezli yapıya itiraz ediyor ve Hristiyanlığın beş merkezi (**Kudüs, Antakya, Roma, İskenderiyye** ve **İstanbul**) olduğunu, itibar ve güç açasından hepsinin eşit olduğunu ileri sürüyordu.⁶⁵ Fakat, Miladi 800 yılında, *Papa III. Leon*, Fransa

⁶¹ Tefiki, s. 172.

⁶² Tefiki, s. 176-178.

⁶³ Kurani, s. 51.

⁶⁴ Aydın, s. 126; Ekinci, s. 81; Tefiki, s. 205.

⁶⁵ Tefiki, s. 216.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

Kralı'nın başına “Şarلمان” tacını takacak, bu da Roma Kilisesi lehine ruhani liderlerin siyasete açık müdahalesini resmi olarak başlatacağı⁶⁶.

İlave etmek icab eder ki Şarلمان tacının takılması, Fransa Kralının Papa tarafından Roma İmparatoru ilan edilmesi demektir. Hristiyanlık aleminde görülen bu tekâmül, zamanla Papaları Hristiyan dünyasında tek söz sahibi kişi konumuna yükseltecektir.

Mezkûr fikir ayrılıklarına rağmen Roma ve Konstantina'ya tabi olan Hristiyanlar IX. asra kadar ittihat halinde kalmayı başarmışlardı⁶⁷. Kiliseler arasındaki fikir ayrılıkları IX. asrın ortalarında tedrici olarak artmaya başlamış, siyasi ve coğrafi etkenlerin yardımı ile de bu ayrılık daha da keskinleşmişti. Nihayet 1054 yılına gelindiğinde artık Roma ile Konstantinopolis arasında süregelen ayrılık, kat'i bir kopuşa dönüşmüş ve “**Büyük Ayrılık**” olarak adlandırılmıştır.⁶⁸ Böylece birbirinden farklı iki temayülü temsil eden bu dini fırkalardan Roma Kilisesi *Katolik*; Konstantinopolis Kilisesi de *Ortodoks* isimleri ile tebarüz edeceklerdir.

Görüldüğü gibi 1054 yılı, iki kilisenin birbirini aforoz etmesine tanıklık etmiş ve Roma ile Bizans kiliselerinin kat'i olarak birbirinden kopuşuna sahne olmuştur.⁶⁹

Hristiyan alemindeki bu tefrikalara rağmen 12'nci ve 13'üncü asırlar, Hristiyanlığın en parlak dönemleri olmuştur. Zira Hristiyanlık, Batı Avrupa çapında bir medeniyete bu devirde dönüşmüştür. 13. yüzyılın en önemli siması kuşkusuz “**Somme Theologique**” (İlahiyatın Özeti) adlı meşhur eserin sahibi **Aziz Thomas Aquinas** (1225-1274)'dır. Aquinalı Thomas olarak da bilinen bu keşiş, **Engizisyon Mahkemeleri**'nin mimarıdır⁷⁰. Aquinalı Thomas, bu eserinde kilisenin tarafında yer almakta ve suçlu olanların dinden çıkarılması ile birlikte idam edilmeleri gerektiğini de savunmaktadır. *Aquinas*, mezkûr yapıtında şöyle der:

*“Bidat ehlinin bir günah nispeti vardır ki bundan ötürü sadece tekfir edilip Hristiyanlıktan atılmakla kalmamalı bilakis ölümle bu dünyadan da ayrılmalıdır.”*⁷¹

14'üncü asır ise Papalık makamı üzerinde yaşanan kavgalara sahne olmuştur. Papalık merkezi, 1309 yılında Roma'dan Fransa'nın **Avignon** şehrine taşınmış ve bu durum 1377 yılına kadar devam etmişti. Bu olay, Yahudilerin M.Ö. VI. asırda Babil'e sürgün edilmelerine benzetilmiş ve “*Papaların Babil Sürgünü*” ismini almıştır. 1377'de Papalık merkezinin tekrar Roma'ya taşınması bu kez Avignon'daki papa karşıtlarını ayaklandırmıştı. “*Batının büyük ayrılığı*” olarak adlandırılan bu mesele, 1417 yılına kadar devam etmiştir. 15'inci yüzyıl başlarındaki bu ihtilafın büyümesi, Katolik kilisesinde birbirini tekfir eden üç papanın rekabetine yol açmıştı. En sonunda “**Constance Konseyi**”, 1415 senesinde her üç papayı da görevden almış ve 1417 yılında **V. Martin**'i Papa olarak seçince de ihtilaflar son bulmuştu⁷².

Orta Çağ, Kilise için altın çağdır. Kilise, kendi inançlarını toplumda egemen kılmak gayesiyle halk üzerinde baskı kurmuş ve bilimsel çalışmaları yasaklayarak işe başlamıştı. Eski filozoflardan ve Hristiyan kelim bilgincilerinden kalma fikirler, inanç esaslarından sayılarak kutsal sayıldı. Kilisenin düşüncelerine karşı çıkanların dinden çıkacağı ilan edilerek insanlar şiddetle cezalandırıldı ve Hristiyan toplumundan da uzaklaştırıldılar⁷³.

⁶⁶ Tevfiki, s. 180.

⁶⁷ Tevfiki, s. 216.

⁶⁸ Aydın, s. 127-128; Tevfiki, s. 216.

⁶⁹ Aydın, s. 137.

⁷⁰ Aydın, s. 129.

⁷¹ Hulase-yi İlahiyat 2/2, 11. Konu, 3. Makale'den naklen. Bak. Tevfiki, s. 282.

⁷² Tevfiki, s. 184.

⁷³ Mutahhari, Materyalizme Eğilim Nedenleri, terc. Kasım Seyyidoğlu, İstanbul 1991, s. 42-43.

Engizisyon adında mahkemeler kuruldu. *Will Durant*, bu mahkemeler tarafından 1480'den 1488'e kadar geçen sekiz yıllık süre içerisinde 96.500 civarında ölüm cezasına hükmedildiğini söyler. 1808 tarihine kadar ise ateşte yakılan 40.000 civarındaki insanla birlikte lme mahkm edilenlerin sayısının 300.000'e yaklaştığını ifade eder. Kilise/Papalık, Hristiyan dünyasını bu Şekilde hakimiyeti altına almıştı. Hidayet ve sevgi merkezli olması gereken din, bu hale sokulmuştu. Tanrı ve din kavramları Avrupa'da katılık ve baskıdan başka bir anlam ifade etmiyordu⁷⁴.

Orta ağ'da Tanrı ve din konusunda söz söyleme hakkının bu Şekilde papazların eline dřmesi⁷⁵, kiliseleri karşı konulamaz bir güç haline getirmişti. İncillerin sayısında kilise tarafından kısıtlamaya gidilmiş, böylece düşünce ve inançlar tamamıyla kilisenin kontrolüne gemiřti⁷⁶.

Orta ağ'daki mutlak hakimiyetten sonra 16'ncı yüzyıl, Kilise için pek parlak bir dönem olmayacaktır. Tarihte "**Reform Hareketleri**" olarak bilinen ayaklanmalar, Papaların siyasi kudretlerine büyük bir darbe indirmiştir. Ayaklanmaların en meşhuru da 1517 yılında *Katolik Kilisesi'ne* savaş açıp başarılı olmuş olan Alman teolog "**Martin Luther** (1483-1546)" tarafından başlatılmıştı. Luther ve "**Jean Calvin**"in başlattığı *Reform Hareketleri* sonucunda, Hristiyanlığın nc ana mezhebi olarak kabul edilecek olan "**Protestanlık**" tezahür edecektir.

En nihaye bu hareketler, kiliselerin siyasi ve toplumsal iktidarlarını zayıflatmış ve halkı kilisenin pençesinden çekip almıştı. Yıllarca süren durgunluktan sonra Papalığın siyasi gücü 18'inci yüzyılın sonlarında azalmaya doğru yüz tutmuştu. Fransa ve İtalya'da Papalığın sarayları ve mülklere el konulmuş, 1806 yılında da Papanın siyasi liderliğine son verilmiřti⁷⁷.

Her Őeye rağmen Papalığa karşı kat'i olarak muzaffer olmak mümkün olmamıştı. 1870 yılında çıkarılan bir kanunla İtalya hkmeti, Papalığın saraylarını geri verdi ve bazı siyasi hakların da Papalığa avdet edilmesine razı oldu. Buna rağmen Papa, bu kanunu kabul etmedi ve bu durum Vatikan ile İtalya devleti arasındaki ilişkilerin 60 yıl boyunca kesilmesine yol açtı. Sonunda Vatikan ile İtalya arasında 11 Őubat 1929'da imzalanan "**Latran Antlaşması**" ile Papa hkmetinin Vatikan'da sınırlandırılması kayıt altına alındı. Böylelikle "**Dinin siyasetten ayrılması**"⁷⁸ mes'elesi, Avrupa'da resmiyet kazanmış oldu. Nisan 1984'de de *Latran Antlaşması'nın* yerini almak üzere Vatikan ile İtalya arasında yeni bir antlaşma imzalanmıştır.⁷⁹

7. Hristiyan Mezhepler (Kiliseler)

Yukarıda izah olunduğu üzere, Pavlus, Hz. İsa'nın havarilerinin yolundan ayrılarak Hristiyanlığı tahrif eden çalışmalar içerisine girmiş ve kendisine bağlı müstakil bir cemaat oluşturmuştu. Pavlus'un İsa'nın dininin safiyetini bozan çalışmaları, bu dinin müntesiplerinin

⁷⁴ Mutahhari, s. 43-46.

⁷⁵ Mutahhari, s. 33.

⁷⁶ Allame Tabatabâi-Henri Corbin, Söyleşiler, İstanbul 2012, s. 155.

⁷⁷ Tefiki, s. 185.

⁷⁸ Kilisenin asırlarca süren baskıya dayalı iktidarının meydana getirdiği olumsuz neticeler, "Dinin siyasetten ayrılması" mes'elesini doğurmuştur ki Avrupa için bu anlaşılır ve açıklanabilir bir durumdur. Oysa Avrupa'nın Orta ağ karanlığına mahkm olduğu bu dönemlerde İslam dini sayesinde Osmanlı İmparatorluğu dünyanın en büyük gücü haline gelmişti. Haliyle Osmanlı'nın mirasını yeni devralmış olan Türkiye'de, dinin henüz hiçbir Şekilde sorun teşkil etmediği bir zamanda mes'elenin Avrupa'dan bile önce bir sorun olarak ele alınması Őařırtıcıdır. Nihayet "dinin devlet işlerinden ayrıştırılması" projesi, Halifeliğin kaldırılması (3 Mart 1924) ile hayata geirilmis ve 1937'de "Laiklik" ilkesinin kabul ile de başarılı olunmuştur.

⁷⁹ Tefiki, s. 186.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

ikiye bölünmesine yol açmıştı ki bu, Hristiyanlıkta mezheplerin teşekkülünün ilk belirtileri sayılmaktadır.

1054 yılında ise Doğu ve Batı Kiliselerinin birbirinden tamamen kopmasıyla Hristiyanlık dini, *Ortodoks Kilisesi* ve *Katolik Kilisesi* olmak üzere ikiye mukasem olmuştu. Akabinde 16. yüzyılın başlarında meydana gelen *Reform Hareketleri* sonucunda da *Protestanlık* teşekkül olunmuş ve Hristiyanlık, üç ana mezhebe bölünmüştür. Belirtmek lazım ki Hristiyanlıkta *mezhep* ile *kilise* kavramları aynı manada kullanılmaktadır.

a. Roma Katolik Kilisesi

Katolik fırkasının geçmişi havariler dönemine kadar uzanmaktadır. Katolikler teolojik olarak kendilerini “**Petrus**”a dayandırmaktadırlar. Zira Papalar kendilerini, Hazret-i İsa’nın vekili olan ve ilk papa kabul ettikleri Aziz Petrus’un halefleri olarak görürler. Roma Kilisesi’nin temeli Petrus tarafından atılmıştı ve Pavlus da bir süre orada öğretmenlik yapmıştı. Bu sebeple de Roma Kilisesi, kendini diğer kiliselerden üstün görmekteydi. Ortodokslarda, her merkezin başpiskoposu “**Patrik**” olarak anılırken, Katolik Kilisesinin başpiskoposu ta’zim amacıyla “**Papa**” olarak adlandırılmıştır. Roma Kilisesi, *Patrik* sıfatını kabul etmemiş ve *Papa* unvanını da bir imtiyaz olarak kabul etmişlerdir.⁸⁰

Papa, dünyadaki bütün Katoliklerin ruhani lideri olup, aynı zamanda **Vatikan Devleti**’nin de başkanıdır. Vatikan’da bulunan ve “**Papalık Devleti**” olarak da tanımlanabilecek Papalık makamı, 1870 senesinde **Birleşmiş İtalya**’nın kuruluşu sırasında ortadan kaldırılmış; 1926 yılında ise **Mussolini** tarafından tekrar ihya edilmiştir.⁸¹

Katolik Mezhebi, Hristiyan dünyasının en büyük ve en köklü mezhebidir. Katolikler, Kilise’nin, *Kutsal Ruh* tarafından yönlendirildiğine ve ebedi kurtuluşun ancak Kilise ile mümkün olduğuna inanmaktadırlar. İncil’in tefsirinin sadece Kilise tarafından yapılabileceğini savunan Katolik Kilisesi, Papayı da yanılmaz bir otorite olarak ilan etmiştir.

Söylemek lazım gelirse, Papalık makamının bir süresi de bulunmamakta ve Papa seçilen⁸² kardinal, ömür boyu görevini icra etmektedir. Yaklaşık olarak 1000 yıldır papalar, bir gelenek olarak, seçildikten sonra isimlerini değiştirmektedirler. Anılan sürede 23 papa adını “*Jean*”; 6 papa da “*Paul*” olarak değiştirmiştir. 1978 yılında papalık makamına seçilen Polonyalı kardinal “**Karol Wojtyła** (d. 1920- ö. 2005)” da kendinden önceki üç papaya hürmet amacıyla adını **II. Jean Paul** olarak değiştirmiştir. Katolik Kilisesi’nin en aktif papalarından biri olan **II. Jean Paul**, İtalyalı olmayan ilk papa idi. (1522 yılından itibaren bu mevkiye İtalya kökenli olanlar seçilmekteydi)⁸³.

Hazret-i İsa’nın varisi olarak görülen Aziz Petrus, “*İlk Papa*” olarak kabul edilmektedir. Vatikan tarafından yayımlanan “Papalık Yıllıkları” na göre, son papa olan Arjantinli “**Papa I. Franciscus**”, 266’ncı papadır.

⁸⁰ Tefiki, s. 217.

⁸¹ İkinci, s. 80.

⁸² “Papa öldükten sonra kardinal olarak adlandırılan seçkin piskoposlar sonraki papayı seçmek için Vatikan’da toplanırlar. Papanın seçimi için gereken oy sağlandığında oy kâğıtlarını samanla birlikte yakarlar. Beyaz dumanı özel bir bacadan dışarı vererek insanların yeni papanın seçildiğini anlamalarını sağlarlar. Kardinallerden biri balkona çıkar ve Latince olarak şu cümleyi söyler: “Habemus Papam/Bizim Papamız var.” Daha sonra yeni seçilen papayı tanıtır. Ardından yeni papa gelir ve halka el sallar. Ancak seçim için gereken oy elde edilmezse seçim kâğıtlarını otla birlikte yakarlar ve gri dumanı dışarı vererek habercilerin ve halkın yeni papanın seçilmediğini ve görüşmelerin devam ettiğini anlamalarını sağlarlar.” Bak. Tefiki, s. 181.

⁸³ Tefiki, s. 181.

Söylemek lazım gelirse, Hristiyanlığın ruhani önderlerinin kendilerine “**Peder** (baba)” unvanını bahşetmeleri, Hazret-i İsa Aleyhisselam’ın öğretilerine mugayirdir.⁸⁴

Katolikler ekseriyetle, İtalya, Almanya (Protestan- Katolik), Amerika (Katolik-Protestan), Avusturya, Belçika, Fransa, Hırvatistan, Hollanda (Katolik-Protestan), İspanya, İsviçre, Macaristan, Polonya, Portekiz, Romanya gibi ülkelerde toplanmışlardır.

b. Ortodoks Kilisesi

Menşei yaklaşık 1000 yıl öncesine dayanan Ortodoks fırkası, dine dâir nazariyelerini **Yuhanna**’ya isnad ederler. Ortodokslar, inanç yönünden Katolikler’den çok farklı olmasalar da Katoliklerin liderliğini kabul etmezler ve papanın birkaç dini liderden sadece biri olduğunu savunurlar.⁸⁵

Papayı sadece *Roma Patriği* olarak gören Doğu Kiliseleri, 1054 yılında papalık ile ilişkisini kesmiş ve *Ortodoks Mezhebi* olarak tebeyün etmişti. Böylece Papa, doğal olarak sadece Katolikliğe intisab edenlerin önderi olarak kalırken, İstanbul’daki Patrik ise Ortodoksların ruhani lideri olarak kabul edilmişti. Daha sonra, önce Moskova Patriği, ardından da diğer patrikler bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir.⁸⁶

Ortodokslar, Papanın, Hz. İsa’nın vekili olduğu düşüncesine karşıdır. İnsan olduğu için de Papayı, yanılmaz bir otorite olarak kabul etmezler. Patriklerin ve piskoposların evlenmesi yasaktır ki bu, derece olarak daha altta bulunan papazlar için geçerli değildir. Papazlar, evlenebilir.

Ortodokslarda *leş yemek* yasaktır. Papazlar ancak bir defa evlenebilirler ki eşleri ölünce de bir daha evlenemezler. Papazların *domuz eti* yemesi de haramdır. Ruslar, Bulgarlar, Makedonlar, Sırlar, Yunanlılar ve Arnavutların bir kısmı, dünyadaki belli başlı Ortodoks ülkelerdir.⁸⁷

Son yıllarda Roma Kilisesi ile İstanbul Kilisesi’nin, Hristiyan birliğini sağlama yönünde birtakım çalışmalar içerisine girdikleri görülmektedir⁸⁸. Mesela, *Papa VI. Paul*, Patrik **Athenagoras**’u ve daha sonra da *Papa II. Jean Paul*, 1979’da İstanbul’da, Fener Rum Patriği **Dimitrios**’u ziyaret etmişlerdir. Bu patrikler de akabinde, Roma’da bulunan Vatikan’a gitmişlerdir. Benzer şekilde bu iki kilise, dinde birliği sağlamak amacıyla ayrıca teşkilatlar kurmuşlardır⁸⁹. Belirtmek gerekir ki 1964 senesinde *Papa VI. Paul* ile dönemin Fener Rum Patriği *Athenagoras*, kiliselerin daha önceden birbirini aforoz eden kararlarını karşılıklı olarak kaldırmışlardır.

c. Protestan Kilisesi

Martin Luther’in 1517 yılında başlattığı Reform hareketi karşısında Papalık, şiddetli sarsıntılar geçirmiştir. Aslında Luther’in isyan hareketinin temel hedefi, yeni bir Hristiyanlık mezhebi yaratma mücadelesine matuf olmaktan ziyade, Katolik Kilisesi’ni ıslah etmektir. Zira

⁸⁴ Tefiki, s. 180.

⁸⁵ Tefiki, s. 219.

⁸⁶ İkinci, s. 83.

⁸⁷ İkinci, s. 83-84.

⁸⁸ Aydın, s. 133.

⁸⁹ Tefiki, s. 217.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

Luther, Roma Kilisesi'nin yolsuzluklarını ortaya çıkarmak, gerçek Hristiyanlıktan sapışı ortaya koymak istiyordu.⁹⁰

Martin Luther'in Papaya karşı başlattığı isyan sırasında Almanya ve İsviçre'de reformist düşünceler etrafında bazı kiliseler kurulmuştu. Papa tarafından Luther hakkında aforoz kararı çıkmış ve bazı Alman prensler de bunu protesto etmişlerdi. Yapılan bu protestolar dolayısıyla da bu kiliseler, *Protestan* ismiyle anıldılar.⁹¹

Protestanlar, dini cemaati yönlendirme bakımından herhangi bir rehberliği kabul etmezler. Bu yüzden, Katoliklerde ve Ortodokslarda olduğu üzere Protestanlıkta, *ruhanî liderler yoktur*. Diğer Hristiyan mezheplerin aksine, rahiplerin evlenmesine müsaade edilmektedir. Protestanlıkta, Meryem Ana'ya ve Azizlere dua etme geleneği de bulunmamaktadır.

Protestanlar diğer fırkaların pek çok inancını reddetmekte ve bir çeşit arınmış Hristiyanlığı kabul etmektedirler. Bunun yanı sıra Hristiyanlığın *teslis* ve *feda* gibi akıl dışı birçok inancı, Protestanlarda da mevcuttur.⁹² Protestanlarda *vaftiz* ve *komünyon* dışında "*günah çıkartma*" gibi bazı ayinler de kabul edilmemektedir.⁹³

"**Protestan**" sözcüğü Latince'den gelme, Fransızca bir kelimedir. Anlamı da "**İtiraz eden**" demektir.⁹⁴

Protestanlar da kendi içinde birkaç gruba ayrılmışlardır. "**Luteryen Protestanlar**", İskandinav ülkeleri ve Almanya'da çoğunluktadırlar ve kendilerine "**Evangelik** (İncil'e tabi)" derler. "**Calvinist Protestanlar**" ise umumiyetle İsviçre, Orta Avrupa ve deniz aşırı ülkelerde yaşarlar. *Calvinistler*, kumarı, dans tarzı eğlenceleri, din dışı müziği ve kadınların süslenmesini yasakladıklarından fazla bir taraftar kitlesi bulamamışlardır.⁹⁵

Almanya (Protestan-Katolik), Amerika (Katolik-Protestan), Danimarka, Hollanda (Protestan-Katolik), Güney Afrika, İsveç, İzlanda ve Norveç başlıca bilinen Protestan ülkeleridir.

Katolikliğe en yakın olan bir kilise vardır ki adı "**Anglikan Kilisesi**"dir. Papa, İngiltere Kralı VIII. Henry'in boşanmasına izin vermemiş, Henry de Papalığa karşı bu kiliseyi kurmuştu. Bir de müstakil bir din hüviyetinde zuhur eden "**Moon Tarikatı**" vardır ki o, bütün dinleri Hristiyanlık çatısı altında birleştirme gayesindeydi.⁹⁶

Moon Tarikatı, daha genç yaşında kendisine vahiy geldiğini iddia eden **Sun Myung Moon** adındaki Kuzey Koreli bir kişi tarafından kurulmuştur. Moon, 1954'de Güney Kore'nin başkenti Seul'de, bütün dinleri Hristiyanlık etrafında birleştirmek amacıyla "Birleşik Kilise"yi kurmuştur. Moon Tarikatı, 1959'da Amerika Birleşik Devletleri'ne taşınmış, Protestanlar tarafından dışlanmasına rağmen esas gelişimini orda göstermiştir.

Toplu evlilik törenleri yapmakla tanınan ve Anti-Komünist bir yapıda olan tarikat, Komünizm'in çöküşünden sonra yönünü İslam'a çevirmiş ve Müslümanları da mezkûr birleşmeye dahil etmeye gayret etmiştir. Moon, faaliyet sahasını *Avrupa* ve *Orta Doğu*'ya da taşımış ve bu doğrultuda 80'li yıllarda Türkiye'de, ABD destekli düzenlediği konferanslarla tanınmıştır. Bu konferanslara kamuoyu tarafından bilinen pek çok siyasetçi ve ilahiyatçının da katıldığı bilinmektedir.

⁹⁰ Aydın, s. 130.

⁹¹ İkinci, s. 84.

⁹² Tefiki, s. 219.

⁹³ İkinci, s. 84.

⁹⁴ Tefiki, s. 219.

⁹⁵ İkinci, s. 84.

⁹⁶ İkinci, s. 84-86.

8. Hristiyan Ceza Hukuku

İncilin tahrifi, Batı Kilisesi'nin teşekkül ettiği konseyler tarafından itikad ve hükümler yönünden olmak üzere iki noktada icra olunmuştu. **İtikadi yönden**, “*Teslis inancı (üçleme)*”⁹⁷ kabul edildi. **Hükümler yönünden** de (evlenme ve boşanma haricinde) Allah'ın hükümleri yok sayıldı. Böylece Allah'ın İsa'ya indirdiği İncil, tamamıyla tahrif edildi⁹⁸. Hazret-i İsa'nın göğe yükseltilmesi ve orijinal İncil'in ortadan kaldırılmasından sonra Hristiyanlık dini, Yunan felsefesi tesirine girmiş, pek çok *Pagan* ve *Putperest* adetler bu dinin ibadetlerine karışmış, ameli esaslar ise Roma hukuku referans alınarak düzenlenmişti⁹⁹.

Kur'an-ı Kerim Teslis'i şöyle reddeder:

*“Ey Kitab ehli! Dininizde sınırları aşmayın ve Allah hakkında ancak hakkı söyleyin... Şu hâlde, Allah'a ve peygamberlerine iman edin, "(Allah) üçtür" demeyin. Kendi iyiliğiniz için buna son verin. Allah ancak bir tek İlahtır. O, çocuk sahibi olmaktan uzaktır. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey onundur. Vekil olarak Allah yeter.”*¹⁰⁰

Hristiyanlık, Tevrat'ı mukaddes bir kitap olarak kabul etmekle¹⁰¹ birlikte, hukuka taalluk eden mes'elelerde Musevilikten çok farklıdır. İncil, umumiyetle ahlaka dair hükümleri **teyid** ve **taknin** (kanun koyma) ile iktifa etmiştir. Zira incil, kendisinden önceki kanunları değiştirme gayretine girişmemiştir.¹⁰²

Nişancızade'den nakledildiğine göre, İncil'de şer'i hükümlerin sayısı pek azdı. Ameli yönüyle de Hristiyanlık, Hz. Musa'nın şeriatını teyid edici mahiyetteydi. Hristiyanlar, Yahudiler gibi sert mizaçlı olmadıklarından, şeraitleri de hafif idi ve ruhsatlarla yüklüydü.¹⁰³

Bedahetle söylemek icab ederse, hakikatte, İsa Aleyhisselam'ın şeriatı hakkında pek sağlam bir bilgi mevcut değildir. Bugün eldeki İncil'de hukuk ve ibadete taalluk hükümler pek azdır. Kabul etmek gerekir ki Hazret-i İsa Aleyhisselam'ın da kendisine mahsus bir hukuk sistemi muhakkak vardı. Fakat birçok sebepten ötürü bu bilgiler günümüze vasıl olmamıştır. O devirde Hazret-i İsa'ya inanan Havarilerin ve diğer mü'minlerin zayıf eğitilmiş kişilerden oluşmaları, Roma İmparatorluğu ile Yahudilerin baskıları, bilhassa **Pavlus**'un icraatları, bu sebeplerin en önemlileridir.¹⁰⁴

Hristiyanlıkta, bekârlar arasındaki gayrimeşru ilişki, *günah* ama *ceza icab etmeyen* bir fiildir. Buna mukabil, “*zina suçu*”nun vukuu, faillerden en azından birinin evli olması şartına bağlıdır. Şu durumda dahi cezalandırma söz konusu olmamakta; taraflara sadece boşanmak için talep

⁹⁷ Hristiyan teolojisinde Allah'ın “Baba”, “Oğul” ve “Kutsal Ruh” üçlüsünden oluştuğunu ileri süren doktrin. Teori, “Uluhiyetin Allah, Meryem ve İsa'nın arasında ortak olduğu” üzerine bina edilmiştir.

⁹⁸ Muhammed Kutub, İslam İnancı, İstanbul 2006, s. 177-178.

⁹⁹ İkinci, s. 67.

¹⁰⁰ Nisa 3/171.

¹⁰¹ Yahudilik dini, nübüvvetin Hazreti Musa'yla nihayete erdiğine ve onun vefatından sonra Hazreti İsa ile Hazreti Muhammed' in peygamberliğini kabul etmediğinden kul ile Allah arasındaki ilişkinin de Hazreti Musa'dan sonra son bulduğuna itikad etmektedir. Aynı şekilde Hristiyanlık da Hazreti İsa'nın göğe yükselişinden sonra mezkûr ilişkinin sona erdiğine inanmaktadır. Bak. Tabatabai-Corbin, s. 11; Bugün Hristiyanların kabul ettiği Kitab-ı Mukaddes, Ahd-i Atik/Eski Ahid (Tevrat ve buna mülhak kitaplar) ve Ahd-i Cedid/ Yeni Ahid (Kilise tarafından kabul edilen dört İncil ve buna mülhak kitaplar) olmak üzere iki kısımdan müteşekkildir. Hristiyanlar iki kitabı da kabul ederken, Yahudiler Kitab-ı Mukaddes' in ikinci kısmını (İncili) kabul etmezler. Bak. İkinci, s. 16-17.

¹⁰² Hayreddin Karaman, Mukayeseli İslam Hukuku, İstanbul, c. 1, 2013, s. 33.

¹⁰³ İkinci, s. 72.

¹⁰⁴ İkinci, s. 72-73.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

hakkı tanınmaktadır. Bununla birlikte, zina eden kadının kocası, karısıyla gayrimeşru münasebette bulunan adamdan tazminat dahi isteyebilir¹⁰⁵.

Yahudilikte olduğu gibi Hristiyanlıkta da “*şarap içmek*”, cezalandırılan bir fiil değildir, *helaldir*. Buna mukabil çok miktarda şarap içmenin sonucunda sarhoşluk oluşursa bu, haram ve uygunsuz sayılmaktadır.¹⁰⁶

Mesela, *Pavlus*, öğrencisi *Timoteyus*’a yazdığı birinci mektubunda, şu ifadeleri kullanmıştır:

“*Artık sadece su içmekten vazgeç; miden ve sık sık baş gösteren rahatsızlıkların için biraz da şarap iç.*”¹⁰⁷

Günümüz İncil’inde, “*insan öldürme*” ve “*yaralama*” suçlarına karşılık gelmek üzere, *Kıyas cezasının* uygulanmasına dönük, mutlak bir hükmün varlığına rastlanılmamaktadır. Bundan hareketle Hristiyanların, mezkûr suçlara karşılık olarak *bağışlama* ve *diyet* ödeme eğilimine sahip oldukları görülmektedir.¹⁰⁸

Hristiyanlar, Hazret-i İsa ’nın;

“*Göze göz, dişe diş’ dendiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki kötüye karşı direnmeyin. Sağ yanağınıza bir tokat atana öbür yanağınızı da çevirin*”¹⁰⁹ beyanını ileri sürerek, benzer bir neticeye varmışlardır.

Hazret-i İsa ’nın, Tevrat’ın *Kıyas*’a işaret eden ahkâmına atıf yapan beyanı, Hristiyanlar tarafından her ne kadar İncil’de *Kıyas*’ın bulunmadığı savının ileri sürülmesine yol açmış olsa da hakikatte bu, doğru değildir. Zira, ifade edildiği gibi İsa Peygamberin şeriatı hakkında pek çok sebep cihetiyle, detaylı bilgiye vakıf olunamamıştır. Ayrıca Hazret-i İsa Aleyhisselam ’ın *Kıyas*’a mukabil affetmeyi buyurması¹¹⁰, ancak onun üstün hikmetinin, ahlaki anlayış ve kavrayışının bir gereği kabul edilebilir.

Çelişkilerle yüklü elimizdeki İncil’in, Allah tarafından Hazret-i İsa Mesih’e nazil olunan orijinal İncil olmadığı bilindiğine göre, şu durumda, Hazret-i İsa Aleyhisselam’a atfedilen sözlerin hakikatte söylenmiş olduğu da kuşkuludur. Aksi halin varlığı kabul edilse dahi, mezkûr sözler, birer hukuki kaide olarak değil; ancak ve ancak nasihat bazında söylenmiş olabilir¹¹¹.

Bundan başka, *Kıyas*’ın “*af*” veya başka sebeplerle düşmesi halleri İslâm şeriatında nass ile sabittir. *Kıyas* hakkından feragat etmenin (*suçluyu affetmenin*), günahlara kefarete olacağı ve *Kıyas*’ı tatbik etme arzusundan daha efdal olduğu, Kur’an-ı Kerim’de zaten sarahaten vurgulanmaktadır¹¹².

¹⁰⁵ Mevdudi, s. 940.

¹⁰⁶ Tefiki, s. 309.

¹⁰⁷ Pavlus’un Mektupları, Timoteos’a Birinci Mektup 5/23.

¹⁰⁸ Tabatabâî, Allame Muhammed Hüseyin, El-Mizan Fi Tefsir’il-Kur’an, terc. Vahdettin İnce – Salih Uçan, Kevser Yayınları, İstanbul, 2012, c. 1, s. 633.

¹⁰⁹ “Matta 5/38–39.

¹¹⁰ Yahudiler, zina ederken tutulmuş bir kadını sınamak gayesiyle- Hz. Musa’ nın bu fiillere Recm cezası tatbik ettiğinden hareketle- İsa Peygamberin huzuruna getirmişler ve ne diyeceğini sual etmişlerdi. Hz. İsa, “İçinizde günahsız olan önce taş atsin” deyince de kadını Recm etmekten ictinab etmişlerdi. Hz. İsa Mesih de “Ben de sana hükmetmem, git, bundan sonra da günah işleme” diyerek kadını bırakmıştı. Bak. Mevdudi, s. 941; Bak. Ekinci, s. 127.

¹¹¹ Abdülkerim Ünalın, İslam Ceza Hukukunda Kıyas ve Kıyas Felsefesi, Diyarbakır 1999, s. 30.

¹¹² “Kıyas” mebhasinde tafsilatlı olarak izah edilmiştir.

Ayrıca, eğer affin varlığı, Kısas'ın yokluğunun tek başına delili ise şu hâlde Kur'an-ı Kerim'de, kendisinde hayat bulunan Kısas ahkâmının yer alıyor olmasının yanında, **af** ile ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamış olması lazım gelirdi ki bu, doğru değildir. Bunun yanında, "**af**" ile "**Kısas**", dilbilimsel manada birbirine zıt iki kavram mıdır ki birinin varlığı, diğerinin yokluğunu icab ettirsin. Akıl ve mantık da bize bunun böyle olmadığını emreder. Bundan mütevellit, Hazret-i İsa Aleyhisselam'ın mezkûr sözlerinden yola çıkarak, Hristiyanlıkta *Kısas müessesesinin* bulunmadığını ileri sürmek, akıl, mantık ve hakikatle örtüşmemektedir.

Nitekim Kur'an-ı Kerim, İsa Peygamber'in Tevrat'ı tasdik etmek üzere gönderildiğini buyurmaktadır¹¹³. Bilhassa, "**Kısas'ta Hayat Vardır**"¹¹⁴ ayeti, Kısas hükmünün her dönem için hayati fonksiyon taşıdığını işaret etmekte ve İlahi mesajın taşıyıcısı bir kaynak olan hakiki İncil'in ahkâmının da bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini açıklığa kavuşturmaktadır.

Zamanın ve mekânın değiştirmeyeceği bir hakikat vardır ki o da *hayatın değeridir*. İlahi şeriat için insan hayatının çok önemli ve değerli oluşu, bütün zaman ve mekânları ihata etmektedir.¹¹⁵

İncil'in indirildiği devir ve coğrafyadaki toplumda da hayatın değeri, *zamana ve mekâna* karşı önemini yitirmeyeceğine göre, tüm zaman ve mekanlarda *insanlığa hayat veren Kısas'ın*, Hazret-i İsa'nın toplumundan ari tutulmasının akıl ve mantık çerçevesinde bir izahı yapılamaz.

Mezkûr konunun Kur'an'da kâfi derecede detaylandırılmış olması bakımından **Maide Suresi'**nin 44'üncü, 46'ncı, 47'nci ve 48'inci ayetleri tetkik edildiğinde; işin hakikatinin iyice aydınlatılmış olduğu görülecektir:

"İçinde hidayet ve nûr bulunan Tevrat'ı, elbette biz indirdik..."¹¹⁶

"O peygamberlerin ardından, yanlarındaki Tevrat'ı doğrulamayı olarak Meryem oğlu İsa'yı gönderdik ve ona içinde hidayet ve nur olan, kendinden önceki Tevrat'ı tasdik eden... İncil'i verdik."¹¹⁷

Ayetin akışı, Hazret-i İsa'nın geçmiş peygamberlerin izinde olmakla beraber, kendisinden önce Hazret-i Musa'ya gönderilen Tevrat'ı doğrulamak üzere, müstakil bir şeriat ile bir resul olarak, insanlara gönderildiğini göstermektedir. Mezkûr ayet ile

"İncil ehli de Allah'ın ona indirdikleriyle hükmetsinler..."¹¹⁸

ayeti birlikte mütalaa edildiğinde, İncil'in Tevrat'ı bir taraftan tasdik ederken diğer taraftan da neshetmiş, hükmünü iptal etmiş olduğu sarih olarak görülmektedir.

Konuya taalluk eden bu son ayet ise İlahi iradedeki devamlılığın güçlü ve müspet bir delilidir:

"Sana da (ey Muhammed) geçmiş kitapları tasdik eden ve onları kollayıp koruyan Kitab (Kur'ân)'ı hak ile indirdik..."¹¹⁹

¹¹³ Ali İmran 3/50: "Önümdeki Tevrat'ı doğrulamayı olarak ve size haram kılınan bazı şeyleri helal kılmak için (geldim) ve Rabbiniz tarafından size bir mucize getirdim. Artık Allah'tan korkun da bana uyun".

¹¹⁴ Bakara 2/ 179.

¹¹⁵ Muhammed Hüseyin Fadlullah, Min Vahyi'l Kur'an, Akademi Yayınları, İstanbul 1990, c. 3, 30. Ders.

¹¹⁶ Maide 5/44.

¹¹⁷ Maide 5/46.

¹¹⁸ Maide 5/47.

¹¹⁹ Maide 5/48.

Yılmaz, Hukuk Tarihi Açısından Hristiyanlık

Ayetin izahına göre, “Allah Teala, Kur'an-ı Kerim'i, kendinden önce gönderilen *İncil*, *Tevrat*, *Zebur* gibi hak kitapları doğrulayan bir kitap olarak ve onları muhafaza eden, denetleyen [ve] onların hak kitap olduklarına şahit olan bir kitap olarak vasıflandırmıştır.”¹²⁰

Zikrolunan ayetler, Tevrat'ın İncil; Tevrat ve İncil'in de Kur'an tarafından tasdik edici olarak peygamberler vasıtasıyla insanlara gönderildiğini açıkça tebeyyün ediyor. Şu hâlde, Hz. Musa'yı Hz. İsa; Hz. Musa ile Hz. İsa'yı da Hz. Muhammed (*Sallallahu Aleyhi ve Alihi*) doğrulamak üzere, kendilerine has kılınan bir şeriat ile birer peygamber olarak kavimlere gönderilmişlerdir. Kitapların birbirini tasdik etmeleri, tasdik edilen kitabın önceki hak kitap olduğunun; tasdik eden kitabın da zaman itibariyle son hak kitap olduğunun delili durumundadır.

Hidayet, *öğüt* ve *nur* vasıflı kitaplar ile bu kitapların indiği Peygamberler arasında, İlahi irade kaynaklı kademeli ve tarihi bir bağın varlığı, kat'i olarak tezahür etmektedir. Tek kaynaktan beslendikleri, aynı gayeler için tahsis edildikleri de aşikârdır.

Evvel ahir, vahiy menşeli kitapların ve hikmet dolu sırlarla donatılan nebilerin açıklanan durumları, onların, birbirinin üzerine bina edile edile teessüs olunmuş muhkem ve mütekâmil büyük bir yapının parçaları olduklarını göstermektedir.

Sonuç

Allah'ın dini ve şeriatleri birdir, aralarında çelişki ve çatışma olması mümkün değildir. Buna mukabil, şeriatler arasında hülasalık ve mufassallık, mükemmellik ve ziyadeliğin bakımından farklılıklar bulunabilir. Maahaza, bu farklılıklar, insanlığın noksanlıktan kemale ve asırdan asra ilâhî mesajları kabul etme kabiliyetinde görülen tedricî gelişmeye bağlı olarak tezahür etmektedir.¹²¹

Binaenaleyh, *İncil*'den evvel *Tevrat*'ta ve *İncil*'den sonra da *Kur'an-ı Kerim*'de Kısas'ı emreden Hak Teâla'nın, *İncil* 'de Kısas'a dair hükümler tesis etmemiş olması pek mümkün görünmemektedir. Akıl ve mantığın bize emrettiği yol, bunun böyle olduğu istikametindedir.

Kaynaklar

Ali Kurani, Zuhur Asrı, terc. Saliha Kâmil ve diğerleri, Kevser Yayınları, İstanbul, 2016.

Aydın, Mehmet Akif “Batı ve Doğu Hristiyanlığına Tarihi Bir Bakış”, AÜİFD, Ankara, 1985, c. 27, s.

Ekinci, Ekrem Buğra, İslam Hukuku ve Önceki Şeriatler, Arı Sanat Yayınları, İstanbul, 2003. Güneç, Halil Günümüz Meselelerine Fetvalar, c. 1, İstanbul 2009.

Hüseyin Tefviki, Büyük Dinleri Tanımak (Aşîna-yi bâ Ediyân-i Bozorg), terc. Muhammed Karaduman, el-Mustafa Yayınları, İstanbul, 2013.

Karaman Hayreddin, Mukayeseli İslam Hukuku, İstanbul, c. 1, 2013.

Kutub Muhammed, İslam İnancı, İstanbul 2006.

Muhammed Hüseyin Fadlullah, Min Vahyi'l Kur'an, Akademi Yayınları, İstanbul 1990, c. 3, 30. Ders.

¹²⁰ Taberi Tefsiri, c. 3, s. 316.

¹²¹ Tabatabai, c. 8, s. 6.

Mutahhari, Materyalizme Eğilim Nedenleri, terc. Kasım Seyyidoğlu, İstanbul 1991.
Pavlus'un Mektupları, Timoteos'a Birinci Mektup 5/23.

Tabatabâi, Allame Muhammed Hüseyin, El-Mizan Fi Tefsir'il-Kur'an, terc. Vahdettin İnce – Salih Uçan, Kevser Yayınları, İstanbul, 2012, c. 1.

Tabatabâi-Henri Corbin, Söyleşiler, İstanbul 2012.

Taberi, Ebu Cafer Muhammed Bin Cerir'ut, Tarih-i Taberi, terc. M. Faruk Gürtunca, Sağlam Yayınevi, İstanbul, b.t.y. , c. 2.

Ünalın Abdülkerim, İslam Ceza Hukukunda Kısas ve Kısas Felsefesi, Diyarbakır 1999.